

MARRO
Isidor Cònsul

Rosa Leveroni, *Confessions i quaderns íntims*. Edició preparada, prologada i anotada per Enric Pujol i Abraham Mohino. 3 i 4 Edicions. València, 1997.

El noucentisme s'ha presentat sempre amb la càrrega afegida d'uns valors d'ordre i moralitat que, si d'una banda eren cars al tarannà burgès, també argumentaven la necessitat de construir la realitat catalana sobre fonaments de civilitat i de classicisme. Em permeto de recordar un paper programàtic dels primers temps, el conegut *Amiel a Vic* d'Eugeni d'Ors, on les postil·les al *Dietari* (1908) de Francesc Rierola remarcaven els trets definitoris del moviment per oposició al desordre, la descomposició, la decadència i l'anarquia de finals del XIX. L'Ors hi mesurava la realitat d'un món que moria i on **només comptadíssims esperits pogueren endevinar quina cosa anava a reemplaçar-lo**. Era el noucentisme, és clar, que prenia el relleu amb nous ideals, amb una generació que consagrava les forces de **joventut a la feina d'instauració de la cultura i a la restauració de valors**. El pentarca hi apuntava també que **tota la humanitat s'averkonyia ja de la finisecular malura i aspirava a entrar en una era de fresca moralitat, de reconquerida salut en els cors i les ments**. Per acabar de reblar el clau, deia que les noves generacions havien **volgut conservar millor la puresa i l'energia**; i si mai es trobaven amb entrebancs adolescents de "**vague d'ame**" se'n podien **guarir virilment amb aquest instrument magnífic que són els esports hivernals i amb aquest altre instrument magnífic que és el servei militar obligatori**.

Els papers de Xènius, més que no pas la fina ironia carneriana, han contribuït a apuntalar aquesta dimensió noucentista com a realitat d'ordre, mesura, treball i disciplina, i amb la construcció d'una Catalunya ideal, civilitzada fins a l'exquisidesa. El lector gaire atent a l'ampul·lositat d'Eugeni d'Ors pot extreure'n la idea d'una societat tibada de gec, tocada i posada en excés, i encarcarada per la rigidesa moral que regalimava dels mateixos ideal. A partir d'aquest supòsit, que potser no és prou correcte, l'alenada de frescor i de vida que surt de les *Confessions i quaderns íntims* de Rosa Leveroni serveix, si més no, per humanitzar la teoria i poder atorgar salconduits de normalitat als ambients encara noucentistes dels anys trenta.

Amb el títol *Confessions i quaderns íntims*, Abraham Mohino i Enric Pujol, curadors de l'edició, presenten dos blocs extrets del fons de textos inèdits de Rosa Leveroni (1910-1985) que es guarden a la Biblioteca de Catalunya: *Confessions íntimes* que s'adreça a l'historiador Ferran Soldevila (1894-1971) i *Quaderns íntims amb poesies*, que ho fa al poeta Carles Riba (1893-1959). Amb el primer, Rosa Leveroni va mantenir-hi una llarga i secreta relació amorosa (secreta perquè Ferran Soldevila era casat), que segons tots els indicis va omplir-la de felicitat: **n'estic enamorada profundament. Som amants feliços. I m'hi sento lligada en el més obscur i dolç d'una manera indefugible.** Amb Carles Riba, al marge que sempre se'n considerà una deixeblla intel·lectual i poètica, passà per una tongada equívoca i per una relació més complexa i tibada. Segurament, Rosa Leveroni va estar-ne enamorada alguna vegada, de la mateixa manera que afirma que s'enamorà una vegada o altra de tots els professors de l'escola de Bibliotecàries. Però va optar per mantenir-hi, només, una relació d'amistat afectuosa, una "amitié amoureuse". La grandesa intel·lectual del personatge i els seus enrevesaments angoixats més aviat l'espantaven, i no va obrir-li els braços de la passió: **no et dolgui mai, per tant, que jo no t'hagi estimat apassionadament. Entre tu i jo no hi ha d'haver sinó una amistat tendra, confiada i cordial.** Pel que fa a Carles Riba, l'atracció per la desperta vitalitat de Rosa Leveroni venia de lluny, però l'afany per encetar una relació d'amants no aflorà fins al retorn de l'exili. I tot perquè el poeta, segons el doble testimoni de Leveroni i Soldevila, tenia el convenciment que la deixeblla estava apassionadament enamorada del mestre.

El panorama, d'altra banda, era prou embolicat si comptem la **cordial enemistat** que Carles Riba i Ferran Soldevila havien establert a l'exili, al mític Molí de Bierville de les elegies, a causa de dificultats domèstiques, per la mala entesa entre les famílies dels dos homenots i amb detalls que Ferran Soldevila va anotar al primer volum dels *Dieteris de l'exili i del retorn* (1995). El lligam de tots dos amb Rosa Leveroni fou una relació a tres bandes, però sempre amb un costat ocult del triangle per a l'òptica de visió de Carles Riba. Que Ferran Soldevila fos l'amant de Rosa Leveroni mai no fou una certesa, només una angoixada sospita per part del poeta: **Aquesta cordial enemistat amb S[oldevila]. I aquesta insistència per saber, aquesta por que ell no estigui entre tu i jo... Per què hauria d'ésser-te més insuportable que fos ell i no un altre?**

TRES GRÀCIES

Enric Pujol i Abraham Mohino no justifiquen l'edició d'aquests papers privats en funció de l'escampadissa i la bugaderia a què remeten sinó per **la seva alta categoria literària**. No n'estic tan segur. Cal deixar clar que es tracta d'escrits personals que no eren destinats a la publicació i l'efecte es nota. A l'estil, que és d'una segura i clara sobrietat, li falta més d'una esporgada i aquell darrer cop de sedàs que els autors donen als papers que van a l'impremta. Per això crec que, al marge de la literatura, la bondat d'aquests documents enfilen amb més eficàcia altres camins. Ja he avançat que contribueixen a humanitzar els tòpics encarcerats del noucentisme, però tenen, pel cap baix, tres gràcies més. Potencien, en primer lloc, la figura de Rosa Leveroni. El lector la veu créixer i madurar, i la imagina com una dona que devia ser magnífica en tots els aspectes. Per un altre costat, converteixen Ferran Soldevila en un personatge amfibi i astut, un tipus de llums i ombres que mai no s'hi juga res: es deixa estimar, es presta al flirt inicial i cau definitivament al cove uns anys després. I il·luminen, finalment, la cara oculta de la lluna. D'ara endavant serà difícil acostar-se a la personalitat de Carles Riba sense tenir en compte les pors, les contradiccions, les gelosies i les angoixes del poeta tal com queden reflectides a *Quaderns íntims amb poesies*. Vet aquí les quatre gràcies d'aquesta joguina enverinada que Rosa Leveroni deixà en forma de papers íntims.

Isidor Cònsul